

"Επιπτώσεις της διεθνούς κρίσης στην ελληνική οικονομία & τον τουρισμό"

Γκίκας Χαρδούβελης*

Αθήνα, 2 Δεκεμβρίου, 2008

- * Οικονομικός Σύμβουλος, Eurobank EFG Group
Καθηγητής, Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Τραπεζικής Διοικητικής,
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Πειραιώς**

I. Προβλέψεις για την παγκόσμια ανάπτυξη

Ετήσιος Ρυθμός Πραγματικής Οικονομικής Ανάπτυξης (%)

	2007	ΟΟΣΑ 2008f	ΟΟΣΑ 2009f	ΕΕ 2008f	ΕΕ 2009f	ΔΝΤ 2008f	ΔΝΤ 2009f
Παγκόσμιος	5,0			3,7	2,3	3,7	2,2
ΗΠΑ	2,0	1,4	-0,9	1,5	-0,5	1,4	-0,7
ΕΑ	2,6	1,0	-0,6	1,2	0,1	1,2	-0,5
Ιαπωνία	2,1	0,5	-0,1	0,4	-0,4	0,5	-0,2
Κίνα	11,9	9,5	8,0	9,7	7,9	9,7	8,5
Βραζιλία	5,4	5,3	3,0	5,1	3,3	5,2	3,0
Ρωσία	8,1	6,5	2,3	7,1	6,0	6,8	3,5
Ινδία	9,3	7,0	7,3	8,0	6,7	7,8	6,3

- ✓ Οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης αρχίζουν τώρα να γίνονται εμφανείς στην πραγματική οικονομία.

I. 1ο πρόβλημα της διεθνούς κρίσης: Έλλειψη Φερεγγυότητας

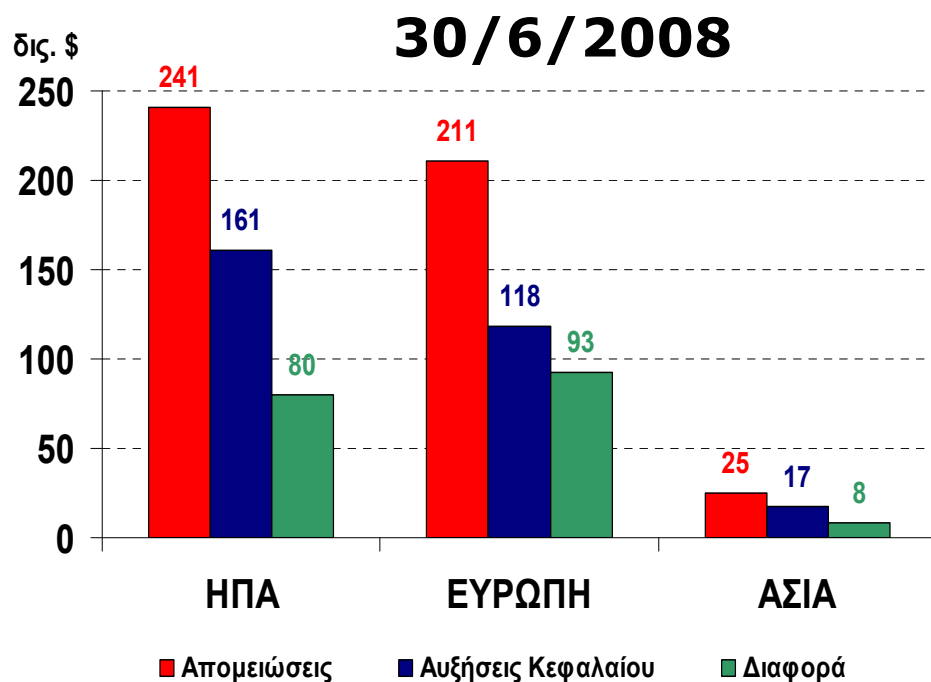
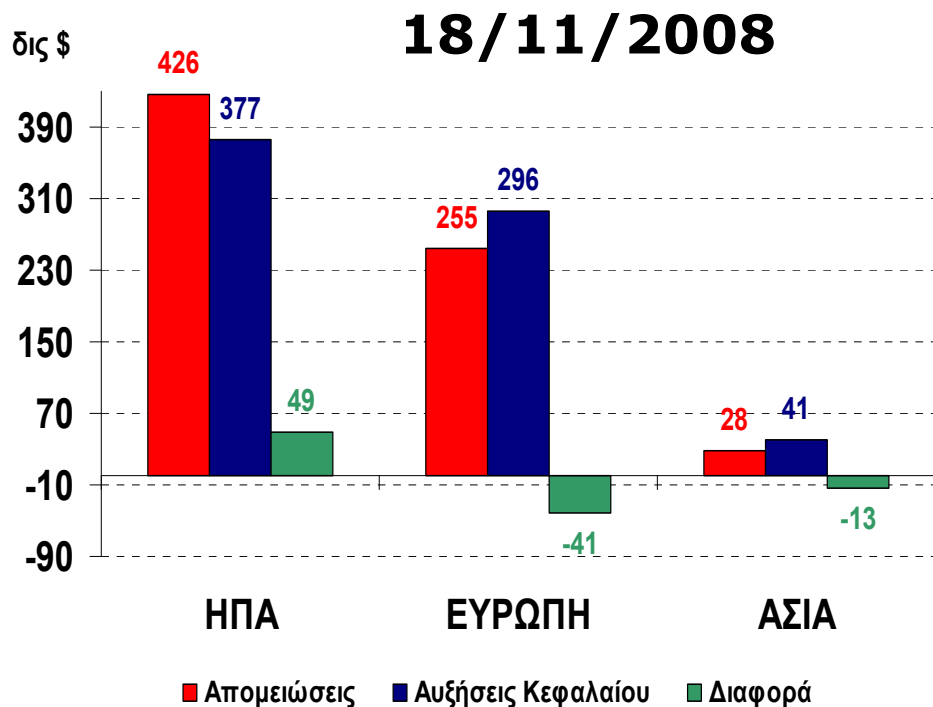
Το κενό μεταξύ απομειώσεων και κεφαλαιακών αυξήσεων έχει μειωθεί δραματικά τις τελευταίες εβδομάδες χάρη και στην κρατική συμμετοχή.

ΔΝΤ: Εκτιμά το σύνολο των απομειώσεων για όλα τα ΧΙ σε \$1,4 τρισ.

Τραπεζικός τομέας

Συνολικές απομειώσεις: \$ 708,5
Συνολικές αυξήσεις : \$ 713,7
Συνολική διαφορά: \$ -5,2

Συνολικές απομειώσεις : \$ 477,4
Συνολικές αυξήσεις : \$ 295,9
Συνολική διαφορά : \$ 181,5

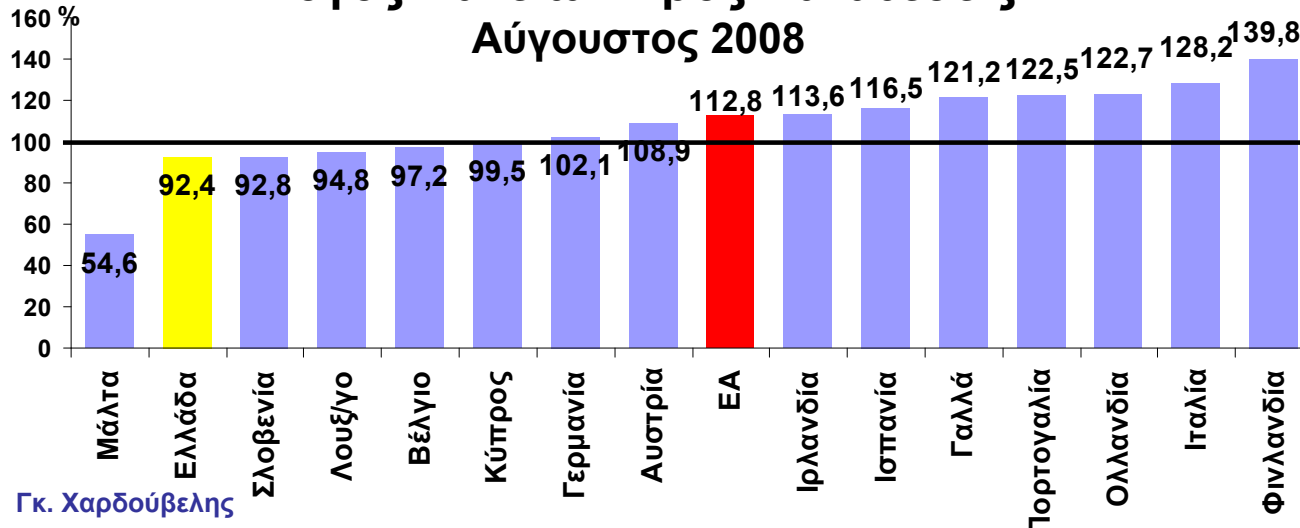
I. Ελλάδα: Το ισχυρό τραπεζικό σύστημα βοήθησε να μην γίνει πλήρως αισθητή η κρίση έως το Σεπτέμβριο 2008

- ✓ Οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες έχουν την ισχυρότερο κεφαλαιοποίηση στην Ευρώπη
- ✓ Καλύτερη: EFG Intern/al **13,52%**
- ✓ Χειρότερη: DEXIA **1,67%**

Πηγή: Bloomberg, υπολογισμοί συγγραφέα

Λόγος Δανείων προς Καταθέσεις Αύγουστος 2008

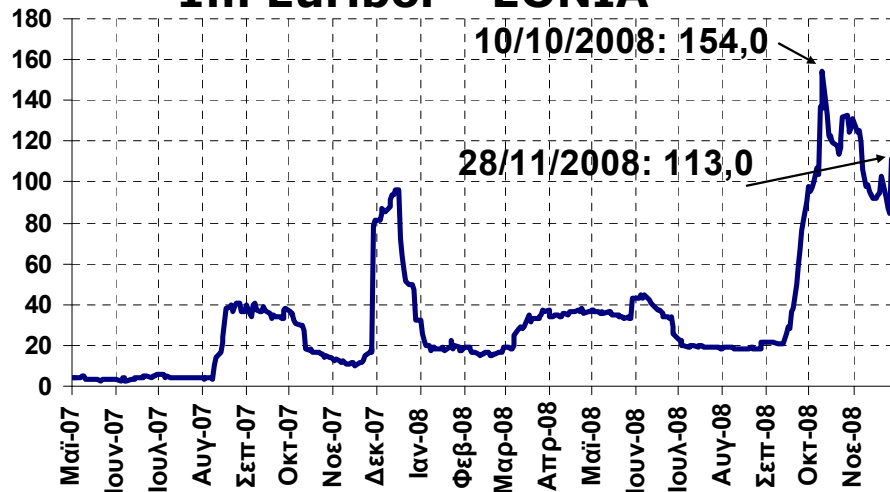
- ✓ Η ρευστότητα στην Ελλάδα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη στην Ευρωζώνη.
- ✓ Μέρος της ρευστότητας πήγε στη Νέα Ευρώπη.

Πηγή: ΕΚΤ

I. 2ο πρόβλημα της διεθνούς κρίσης: Έλλειψη Ρευστότητας

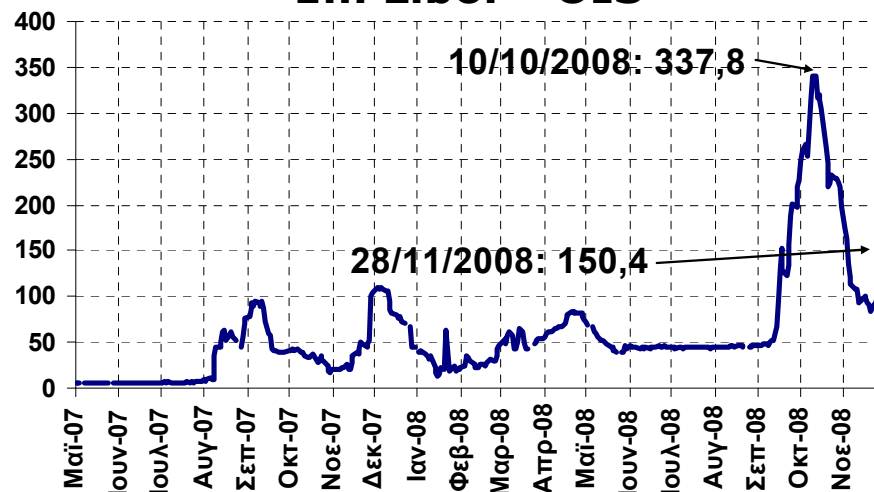
Ευρωζώνη

Περιθώριο ακάλυπτου-καλυμμένου δανεισμού **1-μηνός** διατραπεζικά επιτόκια
1m Euribor - EONIA

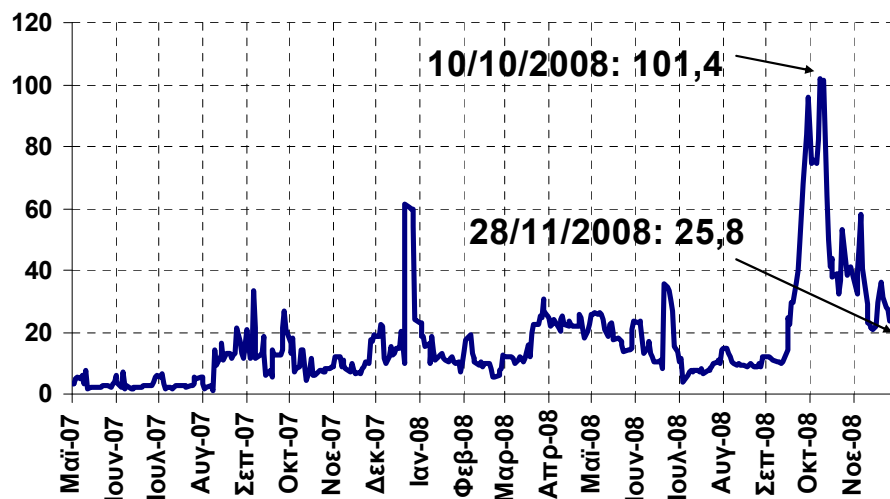

ΗΠΑ

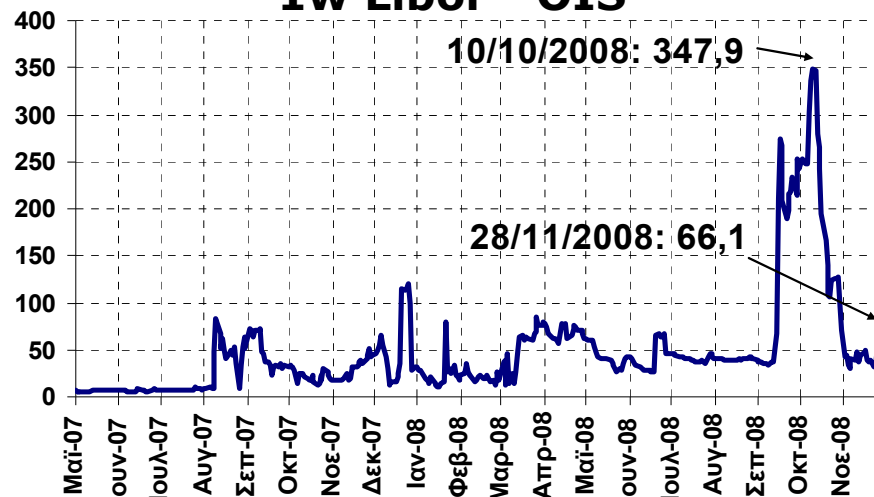
Περιθώριο ακάλυπτου-καλυμμένου δανεισμού **1-μηνός** διατραπεζικά επιτόκια
1m Libor - OIS

Περιθώριο ακάλυπτου-καλυμμένου δανεισμού **1-εβδομάδος** διατραπεζικά επιτόκια
1w Euribor - EONIA

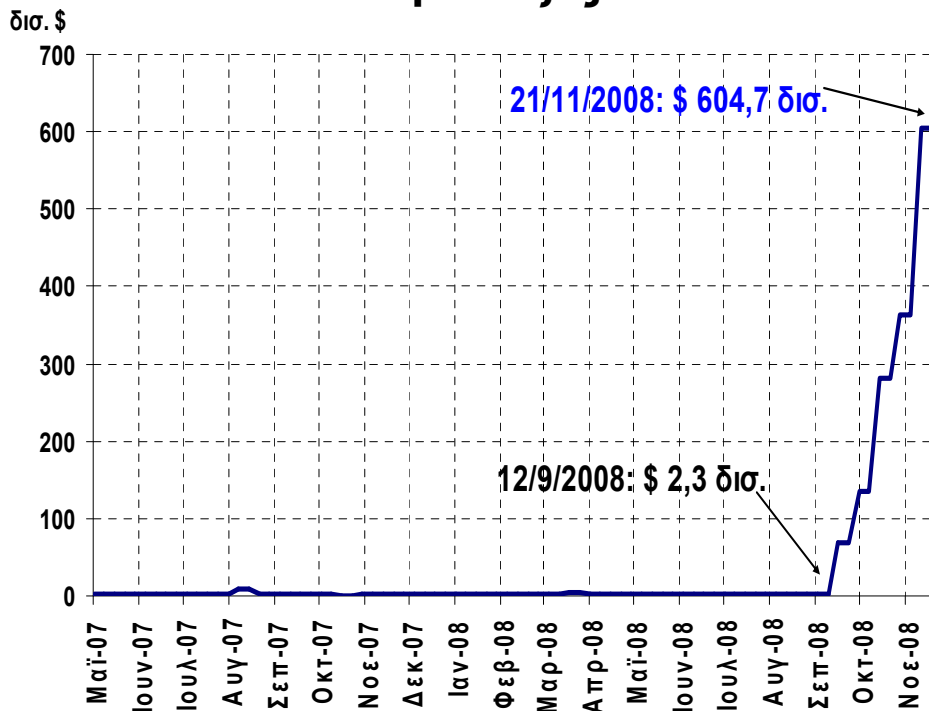
Περιθώριο ακάλυπτου-καλυμμένου δανεισμού **1-εβδομάδος** διατραπεζικά επιτόκια
1w Libor - OIS

I. Ρευστότητα: Αμερικανικές & Ευρωπαϊκές τράπεζες διακρατούν μετρητά

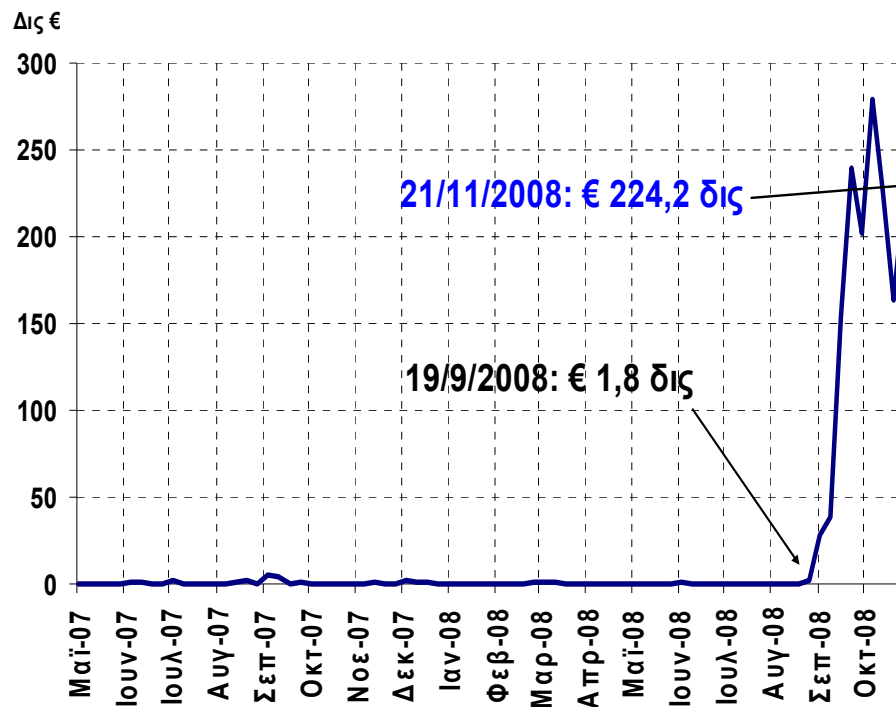
ΗΠΑ

Πλεονάζουσα Ρευστότητα στις Τράπεζες

ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Καταθέσεις στην ΕΚΤ

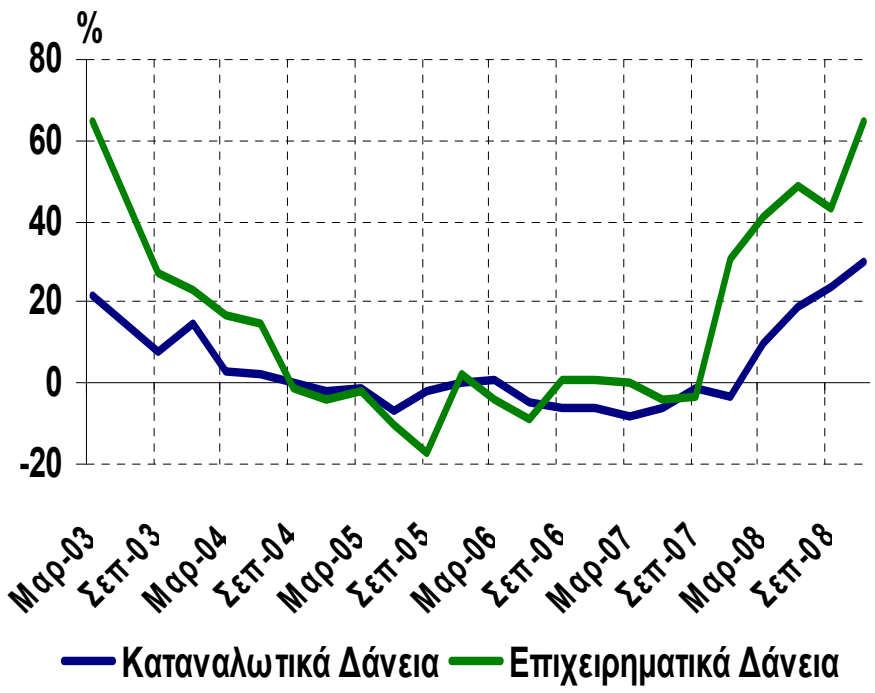

Πηγή: Federal Reserve, ECB

I. Έλλειψη ρευστότητας & Φερεγγυότητας -> απομόχλευση, αυστηροποίηση πιστωτικών κριτηρίων

Ευρωζώνη

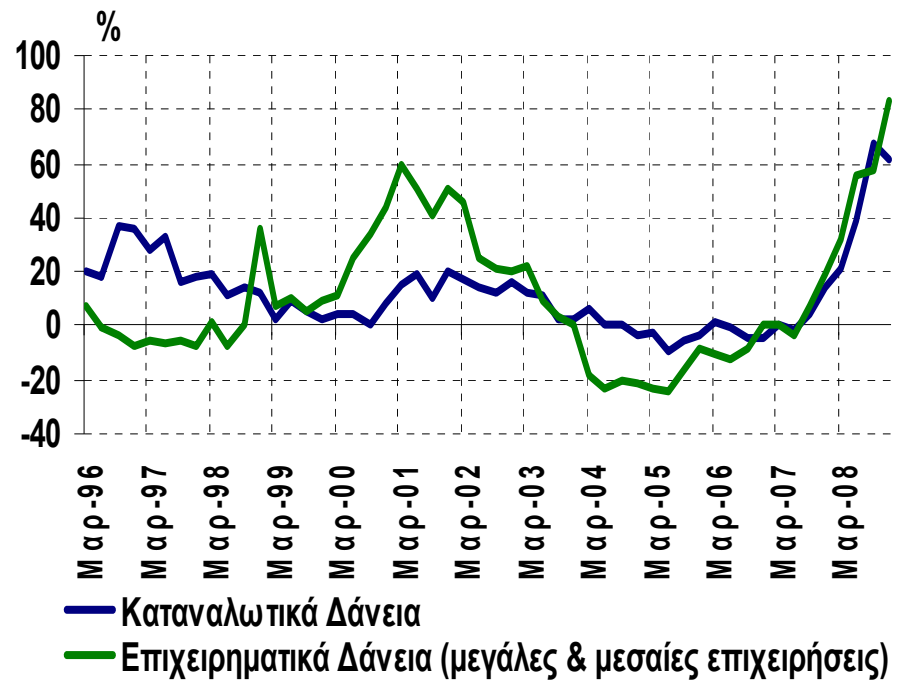
% τραπεζών που αναφέρουν αυστηρότερα πιστωτικά κριτήρια

Πηγή: ECB, The Euro Area Bank Lending Survey, October 2008

ΗΠΑ

% τραπεζών που αναφέρουν αυστηρότερα πιστωτικά κριτήρια

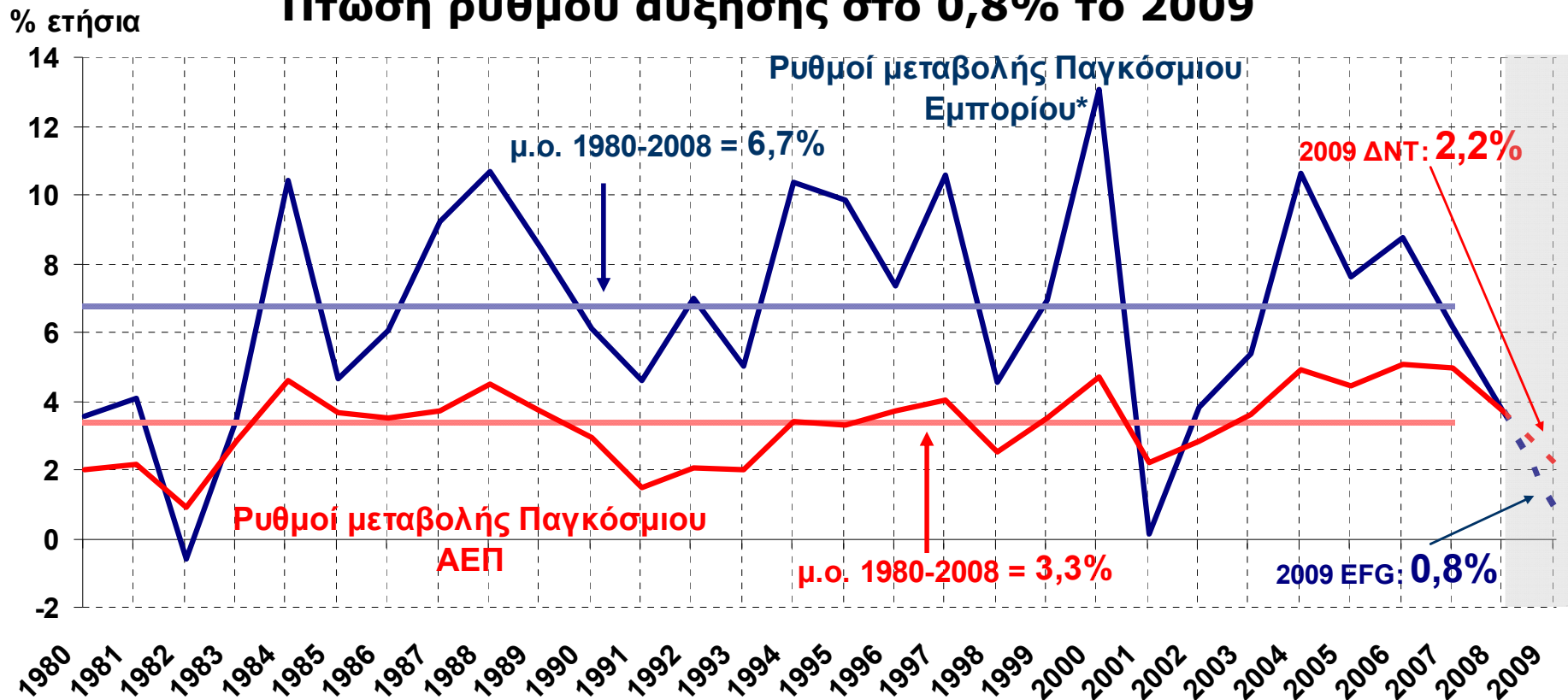
Πηγή: Federal Reserve, The Senior Loan Officer Opinion Survey on Bank Lending Practices, October 2008

I. Πτώση διεθνούς εμπορίου

$$\text{Αύξηση Εμπορίου} = -0,50 + 2,28^* \text{ αύξηση ΑΕΠ}, R^2 = 67\%$$

(-0,52) (8,11)

Πτώση ρυθμού αύξησης στο 0,8% το 2009

* Η αύξηση του παγκόσμιου εμπορίου είναι ο αριθμητικός μέσος των όγκων των παγκόσμιων εισαγωγών και εξαγωγών. (Εποχικά και για εργάσιμες ημέρες διορθωμένα ετήσια ποσοστά).

Πηγή: ΟΟΣΑ, ΔΝΤ

I. Προβλέψεις για τις κυριότερες αγορές του ελληνικού τουρισμού

Ετήσιος Ρυθμός Πραγματικής Οικονομικής Ανάπτυξης (%)								% Τουριστών στην Ελλάδα*
	2007	ΟΟΣΑ 2008f	ΟΟΣΑ 2009f	ΕΥ 2008f	ΕΥ 2009f	ΔΝΤ 2008f	ΔΝΤ 2009f	
ΗΠΑ	2,0	1,4	-0,9	1,5	-0,5	1,4	-0,7	8,3%
Ην. Βασίλειο	3,0	0,8	-1,1	0,9	-1,0	0,8	-1,3	12,8%
Γερμανία	2,5	1,4	-0,8	1,7	0,0	1,7	-0,8	14%
Γαλλία	2,2	0,9	-0,4	0,9	0,0	0,8	-0,5	7,6%
Ιταλία	1,5	-0,4	-1,0	0,0	0,0	-0,2	-0,6	7,8%
Ρωσία	8,1	6,5	2,3	7,1	6,0	6,8	3,5	3,8%

	2007	2008
£	-0,8%	-12,9%
\$	-8,3%	-6,6%

* Eurostat, αφίξεις σε ξενοδοχεία 2007

Σύνολο: 53,3%

- ✓ Οι κυριότερες χώρες-τροφοδότες της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας -> ύφεση το 2009
- ✓ Ρυθμοί ανάπτυξης αναιμικοί και το 2010

I. Διάρκεια και κόστος παρελθουσών υφέσεων

Υφέσεις	Διάρκεια (μέση)	Συνολικό Κόστος (διάμεσος)
ΗΠΑ	3,43	-3,16
Ην. Βασίλειο	4,20	-8,44
Γερμανία	3,25	-2,56
Γαλλία	3,50	-2,57
Ιταλία	3,11	-2,67
ΟΟΣΑ	3,64	-3,04

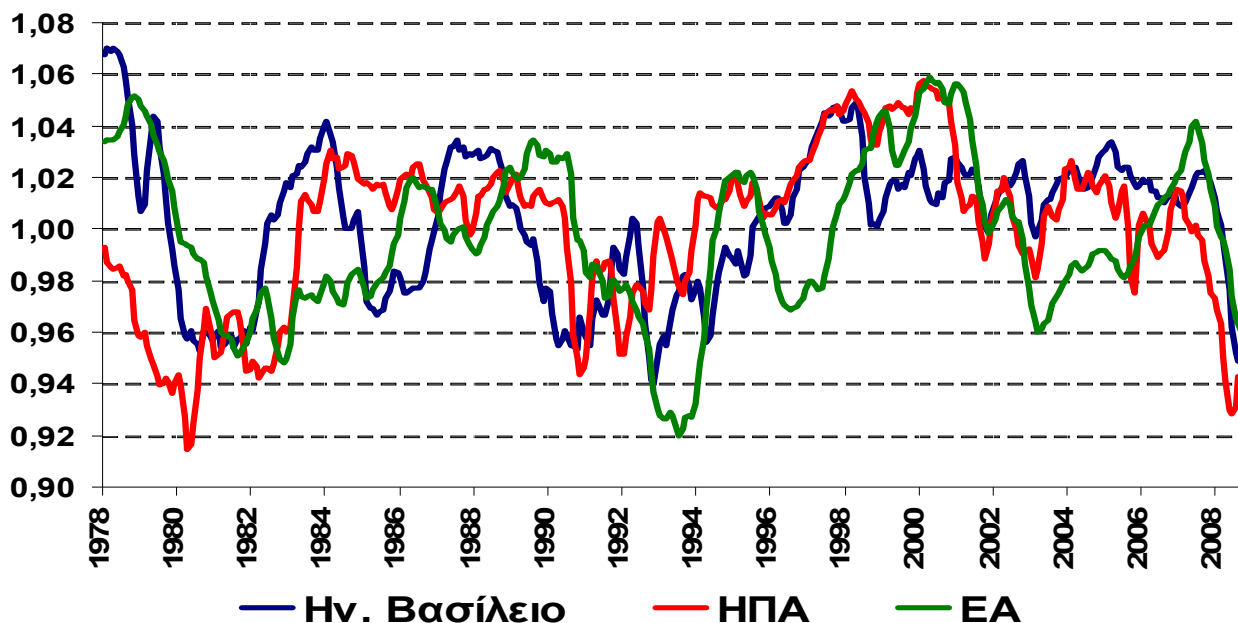
Πηγή: CKT, ΔNT (8/2008)

- ✓ Οι υφέσεις που σχετίζονται με πτώσεις των τιμών των ακινήτων και περιορισμό των πιστώσεων είναι πιο βαθιές και διαρκούν περισσότερο από τις τυπικές υφέσεις.

Σημειώσεις: **Διάρκεια:** Ο αριθμός των τριμήνων από το ανώτατο στο κατώτατο σημείο του οικονομικού κύκλου. **Συνολικό Κόστος**
Άθροισμα του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ από την αρχή ως το τέλος της ύφεσης: Λαμβάνει υπόψη τόσο την % μεταβολή όσο και τη διάρκεια της ύφεσης

I. Σημάδια παρατεταμένης πτώσης της κατανάλωσης

Δείκτες Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης

Πιστωτική Επέκταση στα Νοικοκυριά

% ΑΕΠ	Συνολικά Δάνεια	Στεγαστικά	Λοιπά
Ελλάδα	41,1%	26,9%	14,2%
Ην. Βασίλειο	67,4%	54,0%	13,4%
Γερμανία	56,2%	38,3%	17,9%
Γαλλία	47,1%	35,1%	12,0%
Ιταλία	29,5%	16,5%	13,0%

Πηγή: ΕΚΤ

II. Ελλάδα: το καλό σενάριο για το 2009

Το καλό σενάριο: Ετήσια αύξηση σε σταθερές τιμές	Προϋ/σμός 2009	Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2009	Ομιλητής 2009
ΑΕΠ	2,7	2,5	2,1
Ιδ. Κατανάλωση	2,2	2,2	2,0
Δημ. Κατανάλωση	1,0	2,7	2,4
Επενδύσεις	1,5	2,8	2,1
Εξαγωγές	4,3	3,1	2,6
Εισαγωγές	1,0	2,5	2,1
Εν. ΔTK	3,0	3,5	3,3
Ισοζύγιο Γενικής Κυβ. (% ΑΕΠ)	-2,0	-2,2	-2,9
Χρέος Γενικής Κυβ. (% ΑΕΠ)	91,4	92,2	93,0
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-	-15,0	-14,0

II. Η ιστορική εμπειρία με υφέσεις στην Ελλάδα δεν είναι καθόλου ενθαρρυντική

Υφέσεις 1960-2007

	# υφέσεων	Διάρκεια* (τρίμηνα)	μεταβολή του ΑΕΠ** (%)	Σωρευτική Απώλεια ΑΕΠ (%)***
Ελλάδα	8	3,50	-6,45	-11,83
OECD				
Διάμεσος	5,00	3,00	-1,87	-3,04
Μέσος	5,81	3,64	-2,63	-6,40

Πηγή: CKT, ΔΝΤ (8/2008)

* Ο αριθμός των τριμήνων από το ανώτατο στο κατώτατο σημείο του οικονομικού κύκλου.

** Από το ανώτατο στο κατώτατο σημείο του οικονομικού κύκλου.

*** Άθροισμα του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ από την αρχή ως το τέλος της ύφεσης: Λαμβάνει υπόψη τόσο την % μεταβολή όσο και τη διάρκεια της ύφεσης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!!

Θερμές ευχαριστίες στην επιστημονική ομάδα της Διεύθυνσης Οικονομικών Μελετών & Προβλέψεων για την ερευνητική υποστήριξη

Περισσότερες ερευνητικές εκδόσεις διαθέσιμες στην ιστοσελίδα

<http://www.eurobank.gr/research>

New Europe:

Οικονομία & Αγορές:

Global Economic & Market Outlook:

Τριμηνιαία έκδοση για τις χώρες της Νέα Ευρώπης.

Μηνιαία έκδοση με θέματα για την ελληνική και παγκόσμια οικονομία.

Τριμηνιαία έκδοση για την ανάλυση της διεθνούς οικονομίας και των αγορών και τη χάραξη νέων επενδυτικών στρατηγικών.

